

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: Nissen og Madamen

Citation: Andersen, H. C.: "Nissen og Madamen", i *H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 316. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-hcaeventyr07val-shoot-idm139890593202112.pdf> (tilgået 18. september 2021)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal



Nissen og Madamen

✕ *Nissen og Madamen* blev trykt første gang i Folkekalender for Danmark 1868, der udkom december 1867.

✕ Erik Dal siger på baggrund af et brev fra A til redaktøren af Folkekalenderen, boghandler Lose, 29.11.1866, at eventyret er skrevet i efteråret 1866, men at A holdt det tilbage, fordi »det trænger til at beaandes« (Vilhelm Pedersens illustrationer i Folkekalender for Danmark 1853-59 og Christian Winthers novelle Ristestenen. Herning 1974.32). Imidlertid nævner A overhovedet ikke hvilket eventyr, der hentydes til (Collinske Brevsamling XVII. H.25. KB).

✕ Dateringen til 1866 stemmer da heller ikke med andre foreliggende oplysninger. Under et ophold på Holsteinborg hedder det således i Dagbøger 14.8.1867: »Idee til Eventyret: »Madamen«« (VII 330) og 19.8.: »Skrevet paa »Madamen«« (ib. 332). Næste dag må arbejdet have været færdigt, for 21.8. rejste A tilbage til København, og 22.8. var han til middag hos Melchior: »jeg læste Nissen og Madamen som tiltalte; kjørte med Billes og Bloch i Spoervogn til min Dør. Bloch gik op og yttrede at han ved Madamen hele Tiden havde seet Fru M [: Dorothea Melchior] at hun havde Optegnelses Bog &c; jeg blev aldeles ilde stemt derved, eftersom nogen af de Andre eller hun selv havde samme Opfattelse som Bloch, da var jeg tilvisse et utaknemligt Menneske, jeg blev afficeret, følte mig meget betaget« (ib. 333). 23.8.: »Sov urolig pintes; kunde ikke udholde det, vilde ud til Fru M for at mærke Indtrykket, kjørte med Sporvogn til Grønningen men betænkte mig saa og vendte om« (ib.). Endelig noterer han 2.12.1867: »Givet Lose til Folkekalenderen »Nissen og Madamen«« (ib. 380).

✕ I Bemærkninger hedder det om motivet: »*Nissen og Madamen* har Rod fra Folkesagnet om Nissen, der tirrede Lænkehunden« (23). Her tænker A på sagnet om Nissen og Drengen, hvor nissen efter at have drillet en tjenstedreng, fordi denne har skjult smørret under risengrøden, sætter sig i vindueskarmen med benene ud ad vinduet: »Men saasom Nissen er forhadet af alle Hunde, saa begyndte Gaardhunden, da den saae ham, at gjøe, hvilket saaledes fornøiede Nis, efterdi dog Hunden ei kunde naae ham, at han stak det ene Been efter det andet ned til den, drillede og sagde: »Skue mig den Pusselank! Skue mig den Pusselank!« Imidlertid var Drengen vaagnet og listede sig bag paa ham; og som Nis allermindst tænkte derpaa, men blev ved med sit: »Skue mig den Pusselank!« stødte Drengen ham ned i Gaarden til Hunden, idet han raabte: »Skue ham nu allesammen!«« (Thiele2 II 317 272f; jvf. optegnelse fra Ryslinge på Fyn i Sv.Grundtvig: Gamle danske Minder. II.1857.228).

✕ Motivet med nissens fjendskab, der slår over i beundring ved poesians magt, havde A tidligere brugt i *Nissen hos Spekhøkeren* (II 255f; jvf. også indledningen hertil ovf. om nissefiguren).

✕ **34.4 Klinkningen**] egl. reparation af ituslået porcelæn o.l. ved hjælp af metalkramper; her i overført bet.: sammenbindingen.

✕ **35.4** *gjører Eder den underdanig*] 1. Mos 1.28. - **16-17** *den lille graaklædte Nisse med den røde Hue*] sml. Thiele2: »Sædvanligt gaaer han klædt i graa Klæder og har dertil en spids, rød Hue« (II 261).

✕ **36.6 henkogt**] kogt så fløden er svundet ind for at gøre den kraftigere. - **6 Meelpap**] melgrød; meljævning kogt i mælk. - **10 Flø'en**] måske fynsk reminiscens. - **33ff.** Satire over den nationale selvglæde og snæversynethed der fulgte med stemningen omkring de nationale krige 1848-50 og 1864. Seminaristen er en parodi på grundtvigianerne og madamen på de velnærede åndeligt vakte.

✕ **37.14-15** *den gamle Bondetro ... i Huset*] alm. træk i folketroen, se ovf. og fx Thiele2 II 267. - **17 Geisten**] ånden.

✕ **38.5 luun**] snedig, polisk.